

expectationem, Deo faciente, ortus natusque ex eo infantulus est, non ab homine satus, surculi ex veteri arboris truncus, seu germinis ex humili terrâ pullulantis instar, quod paulatim succrescens, evasit in arborem amplissimam, non absimiliter grano sinapi, Math. 13, v. 52; et erecepto restituitoque regno David, universum terrarum orbem subjugavit. Accertè, cum Zacharias hæc caneret, jam recenter germinaverat, et ramusculos suos jecerat hoc nobile germen, in utero Virginis, de domo David, ita ut impletur illud Isaie 11, v. 1: *Egredietur virgo de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, ubi pro flos Hebraicè legis nescit, quod alii vertunt germen, et æquiparant nomini semah. Altera ratio, quæ Christus Semah oriensque dicitur, est, quod ipse sit lux illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, Joan. 1, v. 9; quod ipse lux mundi, prout de se ipse testatur, Joan. 8, v. 12; et sol ille justitiæ, quem Malachias promiserat oriturum timentibus nomen Domini, cap. 4, v. 2, qui per incarnationem oriri mundum incipiens (quod erat cum Zacharias hæc caneret) quodam progressu ætatis et prædicationis atque operum suorum, paulatim per mundum universum, celestis doctrinæ vitæque lumen sparsit; non secus ac sol inanimis ab oriente surgens, sensim per universum orbem lumen propagat suum. Atque id jam senserant, Zacharias ipse, uxor, et filius, quos sol iste oriens, radiis suis attractos, repleverat Spiritu sancto. Hanc posteriorem rationem, plerique omnes Scripturæ tractatores solam considerant, Philo Judæus circa medium libri de Confusione linguarum, Circeus, homilia 15, in Leviticum, Athanasius sub finem tractatus in hæc verba: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, Eusebius lib. 7, de Demonstratione evangelicâ, dem. 9, Chrysostomus, homilia in illud: *Ecce vir, Oriens nomen ejus, Theophylactus, Tius, Euthymius, in hunc Evangelii locum, Gregorius, lib. 20, in Job cap. 18, Beda in Lucam, ut recentiores præteream. Gregorii verba sunt: « Nam quia ab oriente lux surgit, rectè Oriens dicitur, « ejus justitiæ lumine, nostræ injustitiæ nox illustratur. » Beda: « Qui ideò rectè oriens vocatur, « quia nobis ortum veræ lucis aperiens, filios noctis « et tenebrarum, lucis effecit filios, juxta id quod « consequenter exponit: Illuminare, » etc. Priorem solam rationem, considerandum putat Franciscus Ribera scribens in caput tertium Zachariæ; in quam sententiam abiens hæreticus Beza, audet etiam vertere: *Quibus insitit nos germen ex alto*. Nos, Hieronymus secuti, utramque considerandam ducimus; et eò magis posteriorem hoc quidem loco, quod inherendo eidem metaphoræ subsequatur:**

VERS. 79. — ILLUMINARE, id est, lumen præbeat, seu illuminet his qui in tenebris et in umbra mortis sedent; ut qui habitant in tenebris densissimis, et in afflictionum rerum statu tristissimam mortis imaginem referente. Metaphora est à locis obscuris, ut sepulcris et carceribus, quæ moestissimam rerum faciem præsentis mortis horrorem incutunt. Transferuntur autem spiritaliter ad significandum tetricum ani-

Illuminare his, etc. Syrus utitur vocæ *danchu*; quam de ortu solis dici certum est, an verò de plantarum etiam, mihi incertum.

EX ALTO. Jurgendum est cum verbo, *visitavit* (quod supra diximus) prout facit Theophylactus his verbis: *Ille visitavit nos ex alto, qui Oriens dicitur. Ex alto, id est, ex caelo, delapsus de caelo visitavit nos. Intelligentur datur quod de caelo descendit, quemadmodum habet Nicenum Symbolum: Qui propter nos homines, et propter nostram salutem, descendit de caelis; et Joan. 3, v. 31, dicitur de caelo venisse; non quod caelum desererit, sed quod apparerit in terrâ, manifestatus in carne, id est, incarnatus sit, quemadmodum sequitur in Symbolo; quod celestis Deus factus sit terrenus homo. Sic enim ait ipse Oriens, Joan. 3, v. 15: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, Filius hominis qui est in caelo; descendit de caelo, de caelo factus filius hominis, et tamen est in caelo, et permanet in caelo, juxta naturam divinam, quæ caelum implet et terram.**

VERS. 79. — ILLUMINARE, infinitivus est, pro ad illuminandum, ut solet interpret vertere; ut illuminet, ut luceat, ut lumen præbeat. Euthymius: *Visitavit nos ut appareret, hoc est, ut illiceret.*

His qui, vel potius, eos qui, relatum ad illuminare. ET IN UMBRA MORTIS, in tenebris isque densissimis. Tenebris additur plerumque *umbra mortis*, quando densissimæ tenebræ significantur, quæ tristissimam mortis imaginem referant; quæ si non mors, vicina mortis umbra esse videantur, et præsentem mortis horrorem incutiant, quales sunt in sepulcris, carceribus, etc. Job. 12, v. 22: *Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis.* Est autem Hebraica unica dicitio *salmaveth*, eaque composita (quales pauca apud Hebræos) ex *sel*, umbra, et *maveth*, mors, quæ metaphoricè declarantur extrema pericula, et tristissima rerum facies, tempusque calamitosum in primis ac luctuosum. Psal. 22, v. 4: *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Psal. 106, v. 14: *Eduxit eos de tenebris et umbræ mortis, et vincula eorum dirupit.* Psal. 45, v. 20: *Humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperavit nos umbra mortis.* Facta autem à rebus corporatis ad spiritalia translatione, significant errores et iniquitates, vel pericula ex illis consequentia adversitatum temporariarum atque æternarum. Græci tractatores, Euthymius, Tius, Theophylactus, et Chrysostomus, per tenebras intelligunt ignorantiam, per umbram mortis peccatum, quod æternam mortem secum trahit; atqui magis propiè, per utramque vocem confusè utrumque significatur, per tenebras errores et iniquitates, per umbram mortis gravissimos errores et tetricam pec-

niæ statum; per ignorantiam erroneasque miserabiles, et peccata, tanquam æternæ mortis vestibula. An dirigendos pedes nostros in viam pacis, id est, ut lumine doctrinæ et charitatis, quod mentibus infundit, dirigat affectus, consilia, et opera nostra in viam, quæ tendit ad pacem æternæ beatitudinis. Hæc autem via non est alia, nisi via veritatis et justitiæ, ut sobriè, justè, et piè vivamus in hoc seculo.

cata. Umbra mortis, quam Hebræus sermo unica voce effert *Salmaveth*, propriè est color ille quem mors proximè instans oculis ac faciei hominis obduci; qui quasi umbra est adventantis appropinquantisque mortis. Quare dense tenebræ è quibus nequeas emergere, extremaque pericula quæ præsentem intendent mortem, quæ mors proximè subsequi solet; umbra mortis metaphoricè in sacris litteris appellatur. Hujusmodi autem tenebræ maleque, è quibus non sit salutis spes, cum sint apud inferos maxime, ideirè ea peculiariter regio sive terra umbræ mortis vocatur, Job. 10, v. 21, 22, ad eos autem transferuntur, qui in summo discrimine atque extremis malis versantur, sive tribulationum aut miseriarum, sive errorum aut iniquitatum; pleni excitati ignorantiaque divinarum rerum, ac proinde etiam iniquitate lucifuga.

SEDENT, habitant, agunt, versantur, *καθήμενοι*, sedentibus; quod participium rectius servasset interpretis, nam et seipsum comprehendit Zacharias, quod constat ex verbis subsequentiibus, eò quod membrum unum esset illius populi, quantum ipse jam ereptus è tenebris. Alludit autem ad prophetiam Isaie cap. 9, v. 2, citatam Matth. 4, v. 16. Nam quantum illa propriè de Galilæis loquitur, remotis à templo et vicinis gentibus, habuisse tamen locum et in Judæis, facile est animadvertere, considerantibus statum doctorum ac populi eo tempore; quando animæ immortalitas et corporis resurrectio à multis negabatur, ab aliis imperfectè admodum, et non nisi admistis multis erroribus, credebatur. Doctrina magistrorum frigida erat atque clumbrans, et ferè formans externos mores, neglectis animis; minime intenta observandis signis adventus Christi. Vita seniorum gravissima erant et intolerabilia. Populi denique erant vexati, jacentes et dispersi, sicut oves non habentes pastorem, Matth. 9, v. 30; ut nihil dicam de externo rerum statu et Herodis tyrannide. Agebant ergo ejus regionis atque ætatis homines in densissimis tenebris, et miserabili rerum statu, qui republicæ interitum et vicinam omnibus mortem minaretur, æternam non minus quam temporariam, nisi visitatos Oriens illuminasset. Visitavit enim ex alto nos Oriens, inquit, ut illuminaret sedentes in tenebris, ut discussis mortis tenebris, populo suo lucem vitæ resisteret. Loquitur enim de populo Israel, licet similis, adeoque deterior esset reliqui mundi conditio. Nihil enim usquam extra Christum est vivificæ lucis, sed omnia horribili mortis caligine occupantur; ideò Isaia beneficium hoc Ecclesie Christi proprium esse testatur cap. 60, v. 2: *Quia ecce tenebræ operiant terram et caligo populos; super te autem orietur Dominus, etc.* Disputat autem errorum tenebras Oriens, afferens veram, celestem, et claram doctrinam, de Deo uno et trino, de animæ immortalitate, corporum resurrectione, regno cælorum, supplicii æternis, vitâ rectè instituendâ, etc. Iniquitatum verò et peccatorum, condonans ea atque dimittens, meritis mortis suæ, eorumque loco amoris divini radios in animos infundens, quod ait hoc

loco Vener. Beda; ita ut fieret, quod postea et in Ephesibus, de quibus legitur: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*, cap. 5, v. 8.

AD DIRIGENDOS, ad hoc ut dirigere queamus. Licet etiam intelligere cum Theophylacto; ad hoc ut dirigat, scilicet Oriens; sed prius videtur præferendum. Oriens dirigit pedes nostros dono suo, quod dixit supra, v. 75, *daturam se nobis, ut, etc.* Nos ipsi dirigitur pedes nostros, libero arbitrio, quod hic vult. Utrumque enim concurrat, nec alterum ab altero excluditur, prout hic etiam præmittitur lumen gratiæ.

PEDES, gressus, affectus, actus, conversationem, vitam. Antequam Oriens nos visitasset, et lumen suum produxisset, agentes in tenebris, tum ignorantia, tum iniquitatis, nesciebamus quò pedes nostros essent dirigendi, quò modo vita esset instituenda, quæ via tenenda, ut ad pacem perveniremus, denique verè scriptum erat de nobis: *Viam pacis non cognoverunt*, Isaie 59, v. 8. Visitavit nos Oriens, et tum sermone docuit, tum exemplo monstravit viam illam, ita ut clarum nobis sit factum, ubi ferendi pedes, quò dirigendi actus, quomodò premedandi affectus, vitæque instituenda, et facili factum id sequi, auctis eâ quam addidi gratiâ.

NUSTROS. Cæteris se annumerat Zacharias, loquens in personâ populi; cæterò qui tenens ipse jamdit et ambulans viam pacis.

IN VIAM PACIS, id est, salutis ac felicitatis, in viam quæ ducit ad salutem beatitudinemque æternam, quæ Matth. 7, v. 15, 14, vocatur *via quæ ducit ad vitam*; ut contrariâ, *quæ ducit ad perditionem*. Pacis enim nomine, Hebræi statim intelligunt, quò benè hominibus est, quò contenti quiescent, nec quid amplius querunt aut expectant; quæ profecto sola esse debet vita æterna. Est autem via pacis, quæ, inquam, ad hanc pacem ducit; *via justitiæ*, quod ait Theophylactus; via virtutis, sobriè, justè, ac piè vivere in hoc seculo, Tit. 2, v. 12; in sanctitate et justitiâ Deo servire, quemadmodum supra dixit Zacharias ipse. Illuminati enim, justificati, et redditi lux in Domino, faciente lucida Orientis visitatione, possumus ac debemus ambulare et vitam dirigere, ut *filii lucis, in omni bonitate et justitiâ et veritate*, Ephes. 5, v. 8, 9, quò modo fiet ut ad vitam felicitatemque perveniamus æternam, qui prius in tenebris miris modis offendentes, abibamus præcipites in mortem perditionemque æternam. Brevis abrupta apostrophe ad filium, respiciendus est Zacharias, ad commemoranda beneficia quæ secum afferat adventus Christi, nimirum peccatorum remissionem (sub quâ intelligenda est ignorantia errorumque ablatio) et vitam sanctam; quæ duo ter hoc uno hymno diversis verbis repetit, initio, medio, fine, ita ut toto cantico non aliud agat, quam Deo gratias agere, quòd misso Christo, cuius Joannes præcursor, Israelitis à peccatis liberatos, justitiæ servos feliciter reddiderit, juxta promissa sua. In hæc propheticus ac divinus hymnus, absolvi celebratam circumcisi Joannis, auditoribus omnibus præ-

sentibus, in summam undique raptis admirationem.

VERS. 80. — PUER AUTEM, etc., puerulus autem. Rediit ab historia Joannis, uno verbo declarans quid egerit ab infantia ad tricesimum usque ætatis annum, et quam probe responderit progressus, miris adeo rerum exordiis.

CRESCEBAT CORPORE, ET CONFORTABATUR SPIRITU, id est, quantum crescebat corpore, tantum confortabatur spiritu; quantum stature atque ætatis accedebat corpori, tantum gratiæ spiritualis animo. Spiritus ergo intelligitur ipsius Joannis, sed confortationis auctor Spiritus divinus, qui donis suis spiritualibus in dies puerum auget, ita ut continuus in sapientiâ, virtute et gratiâ progressus faceret. Confortatio enim hic augmentum profectumque in primis significat: in quem sensum Titus scribit: *Juxta ætatis analogiam et incrementum, gratiâ et spiritu proficiebat*; et Theophylactus: *Cum corpore simul crescebat et spirituale domum*. Significat præterea, quod continuo profectu spiritualium gratiarum, spiritus ejus potentior quotidie ac robustior redderetur, ad regendum corpus; nec solum redderetur, verum etiam appareret, exterioribus actibus id demonstrantibus; quâ de re subdit Theophylactus: *Et quanto magis crescebat puer, tantò magis et efficacior spiritus in illo se ostendebat, organum illarum capax existente, id est, quò organum corporis fiebat per ætatem aptius et capacius, eò magis se exerebat in corpore virtus spiritualium donorum latentium in animo. Semper enim ad majora ac meliora tendebat, eaque sapè superantia ætatem et consuetas corporis vires, ut quòd infans incoluerit deserta, prout sequitur. Quanquam verò pericope ista de toto illo temporis spatio loquatur, quod fuit inter octavum à nativitate diem et annum tricesimum; quia tamen etiam infantiam comprehendit; præsertim cum diminutivo pueruli Evangelista utatur; videtur hinc etiam ostendi posse, mansisse in Joanne, ab exultatione in utero, perpetuum rationis usum; quia gratia infantibus infusa, nisi rationis et liberi arbitrii usu accedente, augeri, aut foris elucescere nequit: quæ sententia est Cajetani et Toleti cardinalium.*

ET ERAT AB INFANTIA IN DESERTIS. In sylvestribus montosisque locis deserti Judææ. Desertum Judææ vocatur, quòd eò nullum aliud in Judæâ vastius majusque esset (in Judæâ, inquam, strictè acceptâ, ut supra 2, v. 1, 22) quod à vico Anathoth patriâ Jeroniæ propheta, sito mediâ via inter Jerosolyma et Jerichuntum, extensum supra Galgala, flecitur usque ad desertum Theuxæ, et Engaddi, juxta mare Mor-

VERS. 80. — PUER AUTEM CRESCERAT, etate et mole corporis; et crescentibus pari passu virtutibus, CONFORTABATUR SPIRITU suo, quamvis nonnulli intelligant ipsam Spiritum divinum gratiæ et confortationis auctorem. ET ERAT IN DESERTIS, statim scilicet à primâ pueritiâ, ut videtur sentire Orig., Hom. 11 in Lucam, et apertius Hieron., lib. contra Luciferianos, ubi inter homines prædicando venit; hominum eremi deserta sectatus sit, et parvulus de serpentibus lausit. Occasio petendi deserti videtur fuisse tyrannis

tium, cujus campestris, ampla illa ac vasta, obiens, prædicavit Joannes, paucis primùm quos illic invenit hominibus; omnibus deinde, famâ à paucis illis protectâ excitatis, magnò numero confluentibus. Unde salvator: *Quid, ait, existis in desertum videre?* Fuit autem desertum, locus, penitentiam, quam ipse prædicabat, accomodatus. Proxima causa successus Joannis in desertum, fuit Herodis tyrannis, quærentis inter cæteros hunc puerum neci dare, ne fortè esset Christus, Math. 2, v. 16. Id enim intelligens mater Elisabeth, asportavit eum in desertum, cum octo plus minùs jam esset mensium; ibique eum nutrit et educavit, quoad ipsa vixit. Cui sententiæ Nicephorus suffragatur, dum ait lib. 1, cap. 14: *« Filius Zachariæ Joannes, cum matre Elisabethâ, in speluncâ quâdam, ad regionem montanam, salvus conservabatur, fortassis Herodis sanguinariam effugiens manum. Atque inde in solis locis libenter versari solitus, Angeloque duce usus, in remotiores sylvarum recessus secessit. »* His addit Cedrenus in compendio Historiæ, quòd Elisabeth obierit diem suum, quadragesimo post die quàm in speluncam fugerat; quòdque angelus deinde curam pueruli suscepit. Asipulantur Origenes et Chrysostomus; ille enim homiliâ 58, in Mathæum, non lacte nutritum fuisse scribit, non lecto susceptum, non tecto, non foro, non aliâ re humanâ usum.

USQUE IN DIEM, usque ad tempus OSTENSIONIS SUE. Quo ipse ostensus seu manifestatus est, quo visum fuit Deo, illum ostendendum esse, ait Theophylactus.

AD ISRAEL, apud Israelæ seu Israël, usque ad tempus illud, quo, *facto super eum verbo Domini*, infra, 3, v. 2, cepit apud Israëliticum populum, obire officium prophetae Altissimi, de quo mox, v. 76. Tunc enim divini jussi explendi gratiâ ex interiori deserto prodians, *venit in omnem regionem Jordanis*, quod legitur infra 5, v. 5, et cepit inter homines conversari. Ad illud usque tempus, id est, tricesimum circiter ætatis annum, vixit, egit, latuitque in deserto (*ubi purior aër, et cæcum apertius, et familiarior Deus*, inquit Origenes) procul ab omni hominum consortio, id enim indicatur nomine ostensionis, quod superiori illo loco astruens Chrysostomus, *neminem vidit unquam conseruorum*, ait, *nec ab aliquo horum visus fuit*. Hic *θεωδωρατος*; effectus, doctus, inquam à Deo fidem, et sacras Litteras, et quòdquid opus foret, traduxit vitam in jejuniis, aspe-

Herodis, pueros Bethleem persequens; ut Christum assequeretur; quod Nicephorus notat lib. 1, c. 4. Addit Cedrenus, in Compendio historiæ, curam ejus ab angelo susceptam, eò quòd Elisabeth paulò post fugam cum puero in desertum obisset. USQUE IN DIEM OSTENSIONIS SUE AD ISRAEL, id est, usque ad tempus quò inter homines prædicando et baptizando conversari cepit, quod fuit circa annum ætatis ejus tricesimum, sicut et Christ.

ritatibus, et mundi contemptu; in silentio, oratione et rerum divinarum contemplatione. Semper in hymnis, semper in orationibus fuit, auctore Chrysostomo, « nulli hominum antequàm ad baptizandum accederet, Deo autem soli, sua semper colloquia offerens. » Similiter Origenes, « ut vacaret, inquit, orationibus, et cum angelis conversaretur, appellaretque Dominum, et illum audiret respondentem atque dicentem: *« Ecce adsum. »* Talis nimirum vita decebat eum qui prædicandæ penitentiae erat destinatus, ut qui cæteros ad Christum suscipiendum erat paraturus, primum ipse se exhiberet omnium paratissimum. Deni-

CAPUT II.

1. Factum est autem in diebus illis, exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.

2. Hæc descriptio prima facta est à praside Syriæ Cyrino:

3. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem.

4. Ascendit autem et Joseph à Gallilæa de civitate Nazareth, in civitatem David, quæ vocatur Bethleem, eò quòd esset de domo et familiâ David,

5. Ut profiteretur cum Mariâ desponsatâ sibi uxore prægnante.

6. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret.

7. Et peperit filium suum primogenitum, et paninis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio.

8. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigiliis noctis super gregem suum.

9. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno.

10. Et dixit illis angelus: Nolite timere, ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo:

11. Quia natus est vobis hodiè Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.

12. Et hoc vobis signum: invenietis infantem paninis involutum, et positum in præsepio.

13. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ coelestis, laudantium Deum, et dicentium:

14. Gloria in altissimis Deo, et in terrâ pax hominibus bonæ voluntatis.

15. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in cælum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.

16. Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam, et Joseph, et infantem positum in præsepio.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

18. Et omnes qui audierunt, mirati sunt, et de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.

19. Maria autem conservabat omnia verba hæc, confrens in corde suo.

20. Et reversi sunt pastores glorificantes, et lau-

que consilium Dei hoc fuit, ut postquam multis hæc annis latuisset, et siluisset, et virtutem coluisset, suo tempore majore cum auctoritate prodiret, et loqueretur, et præcursoris munus explet, prout factum fuit. In hac sententia scribit Euthymius: « Oportebat eum à teneris, quod aiunt, unguibus ad virtutem exerceri, et ut libere argueret, et Christi qui à se se annuntiaret testis fide dignus esset. » Similiter Titus: « Ut Christo testimonium perhibiturus, nec non hominum nequitiam imperterritè redarguturus, testis doctorque omni exceptione major haberetur. »

CHAPITRE II.

1. Or, il arriva en ces jours qu'il parut un édit de César Auguste, pour faire un dénombrement des habitans de toute la terre.

2. Ce premier dénombrement se fit par Cyrinus, gouverneur de Syrie.

3. Et tous allaient se faire enregistrer chacun dans la ville dont il était.

4. Alors Joseph partit aussi de la ville de Nazareth, qui est en Galilée, et vint en Judée à la ville de David, appelée Bethléem, parce qu'il était de la maison et de la famille de David,

5. Pour se faire enregistrer avec Marie son épouse, qui était grosse.

6. Et pendant qu'ils étaient là, il arriva que le temps auquel elle devait accoucher s'accomplit.

7. Et elle enfanta son fils premier-né, elle l'enveloppa de langes, et le coucha dans une crèche, parce qu'il n'y avait point de place pour eux dans l'hôtellerie.

8. Or, il y avait là aux environs des bergers, qui passaient la nuit dans les champs, veillant tour à tour à la garde de leur troupeau.

9. Et voici l'ange du Seigneur se présenta à eux, et une clarté céleste les environna; et ils furent saisis d'une grande frayeur.

10. Mais l'ange leur dit: Ne craignez point, car je viens vous apporter une nouvelle qui sera pour tout le peuple le sujet d'une grande joie:

11. C'est qu'aujourd'hui, dans la ville de David, il vous est né un Sauveur, qui est le Christ, le Seigneur.

12. Et voici la marque que je vous donne pour le reconnaître. Vous trouverez un enfant enveloppé de langes, et couché dans une crèche.

13. Au même instant, il se joignit à l'ange une grande troupe de l'armée céleste, louant Dieu, et disant:

14. Gloire à Dieu au plus haut des cieux, et paix sur la terre aux hommes de bonne volonté.

15. Après que les anges se furent retirés dans le ciel, les bergers se dirent l'un à l'autre: Passons jusqu'à Bethléem, et voyons ce qui est arrivé, et ce que le Seigneur nous a fait connaître.

16. S'étant donc hâtés d'y aller, ils trouvèrent Marie et Joseph, avec l'enfant couché dans une crèche.

17. Et l'ayant vu, ils reconnurent la vérité de ce qui leur avait été dit touchant cet enfant.

18. Et tous ceux qui l'entendirent admirèrent ce qui leur avait été rapporté par les bergers.

19. Or, Marie conservait toutes ces choses, les rappelant dans son cœur.

20. Et les bergers s'en retournèrent, glorifiant et lau-